

УДК 821.111-3:004.8:316.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-215-9>

ОБРАЗ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НОВІТНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПРОЗІ

THE IMAGE OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CONTEMPORARY ENGLISH LANGUAGE PROSE

Бхіндер Н. В.,

orcid.org/0000-0002-3047-3015

Scopus-Author ID: 57433852700

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри англійської мови та літератури
Національного університету «Острозька академія»*

Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком штучного інтелекту та його присутністю в культурі, літературі й аудіовізуальних практиках. Сучасні художні твори не лише відображають технологічні трансформації, але й формують суспільне уявлення про можливості та ризики штучного інтелекту. Метою статті є комплексне дослідження образів штучного інтелекту в сучасній літературі та пов'язаних із ними цифрових практиках, а також виявлення ключових нарративних моделей, етичних проблем і культурних стратегій репрезентації штучного інтелекту. Основні результати полягають у визначенні спільних для сучасної прози тенденцій: акцент на відмінностях між людським і машинним, переосмислення агентності штучних істот, моделювання майбутніх соціальних систем і критичне осмислення залежності особи від технологічного середовища. Порівняльний аналіз засвідчує, що твори К. Ішігуро, С. Мак'юена, М. Веллс, Д. Еггерса та Н. Т. Стівенсона пропонують різні сценарії співіснування людини та штучного інтелекту – від гуманістичних інтерпретацій до більш песимістичних моделей контролю та втрати автономії. Додаткове залучення українських досліджень у сфері культурології та медіамистецтва дозволяє показати, що національний академічний дискурс також активно інтегрує проблематику штучного інтелекту в контекст постмодерної та цифрової культури. У висновку зазначено, що репрезентації штучного інтелекту виступають важливим механізмом осмислення технокультурних викликів сучасності та сприяють формуванню критичного бачення майбутніх взаємин між людиною і технологіями. Робота окреслює перспективи для подальших міждисциплінарних досліджень у галузі цифрової гуманітаристики та літературознавства.

Ключові слова: штучний інтелект, робот, фантастика, сатира, контраст, філософська рефлексія.

The study is highly relevant due to by the rapid development of artificial intelligence and its growing presence in culture, literature, and audiovisual practices. Contemporary fiction not only reflects technological transformations but also shapes public perceptions of the possibilities and risks associated with artificial intelligence. The aim of the article is to provide a comprehensive examination of artificial intelligence representations in contemporary literature and related digital practices, as well as to identify its key narrative models, ethical issues, and cultural strategies. The main findings reveal several tendencies characteristic of contemporary English language prose: an emphasis on the boundary between the human and the machine, the rethinking of the agency of artificial beings, the modelling of future social systems, and a critical reflection on individual dependence on technological environments. Comparative analysis demonstrates that the works of K. Ishiguro, I. McEwan, M. Wells, D. Eggers, and N. T. Stephenson propose diverse scenarios of human and artificial intelligence coexistence – from humanistic interpretations to more pessimistic models of control and loss of autonomy. The inclusion of Ukrainian research in the fields of cultural studies and media art further shows that the national academic discourse actively integrates the issues related to artificial intelligence into the broader context of postmodern and digital culture. The conclusion highlights that artificial intelligence representations serve as an essential mechanism for understanding the technocultural challenges of the present and contribute to forming a critical vision of future relationships between humans and technologies. The study outlines prospects for further interdisciplinary research in digital humanities and literary studies.

Key words: artificial intelligence, robot, fiction, satire, contrast, philosophical reflection.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті цифрові технології та штучний інтелект (далі – ШІ) перейшли зі сфери спекулятивного мислення та наукової фантастики у реальні інструменти, що формують повсякденне життя. Сьогодні системи на основі ШІ здатні інформувати про прийняття рішень у різних секторах, включаючи охорону здоров'я, фінанси, транспорт та зв'язок, тимчасом як алгоритмічні процеси керують усім: від стрічок соціальних мереж до персоналізованої реклами. Поширення розумних пристроїв, автоматизованих систем та технологій машинного навчання не лише змінило економічну та соціальну інфраструктуру, але й трансформувало людську взаємодію, сприйняття конфіденційності та концепції свободи дій та автономії. Ця швидка технологічна інтеграція викликала як ентузіазм до інновацій, так і занепокоєння щодо етичних, соціальних та політичних наслідків, створюючи складний культурний ландшафт, який сучасна література все частіше прагне відобразити та дослідити.

В останні десятиліття швидкий технологічний розвиток та зростаюча інтеграція ШІ в повсякденне життя суттєво змінили культурну уяву, спонукаючи новітню англійську прозу досліджувати ці зміни через все більш витончені художні засоби [1, с. 305]. Література вже давно служить майданчиком для обговорення соціальних проблем, етичних дилем та змін парадигм людської ідентичності. Оскільки ШІ перестає бути суто ідеєю та набуває конкретного практичного втілення, художні нарративи слугують ключовою платформою для аналізу їхніх наслідків. Більше того, англійська художня література пропонує різноманітні нарративні стратегії, за допомогою яких автори досліджують теми контролю алгоритмів, цифрового спостереження, постлюдської природи та змін у стосунках між людьми в технологічно насиченому середовищі. Ці тексти не лише відображають публічні дебати, але й формують сприйняття читачів, впливаючи на культурне ставлення до інновацій. Досліджуючи, як письменники зображують штучний інтелект, вчені здатні простежити, як у сучасному дискурсі проявляються етичні та соціально-політичні проблеми.

Оскільки англійська мова залишається домінуючою мовою технологічних інновацій, цифрової культури та глобальних медіа, англійські автори (наприклад, Єн Мак'юен, Кадзуо Ішігуро, Дейв Еггерс, Ніл Таун Стівенсон) часто швидко реагують на нові соціальні та етичні питання, пов'язані з використанням цифрових технологій та взаємодією людини та машини. Ця лінгвістична та культурна центральність ставить англійську літературу на перетині наукового дискурсу та художньої уяви, дозволяючи письменникам висловлювати свої ідеї про культурні наслідки ШІ та технологічного прогресу. Крім того, різноманітність англійської літературної сфери, що охоплює північноамериканський, британський, австралійський, африканський, карибський та південноазійський контексти, забезпечує безліч перспектив щодо того, як технологічні трансформації впливають на національну ідентичність, особливості професійної діяльності та повсякденного життя, а також на економічний та політичний профіль суспільства [2]. Англійська проза успадковує міцну літературну традицію, яка давно досліджувала межі між людством і технологіями, починаючи від ранніх нарративів та художніх практики до кіберпанківських та постгуманістичних текстів, переплетених з відеоартом та аудіовізуальними творами епохи постмодерну [3, с. 69]. Ця традиція пропонує концептуальну основу, спираючись на яку сучасні письменники можуть досліджувати еволюцію уявлень про ШІ, у тому числі питання свідомості, автономії та етичної діяльності. Варто зазначити, що яскравість та адаптивність англійської прози в поєднанні з її здатністю інтегрувати наукові парадигми з естетичними інноваціями роблять її особливо проникливим майданчиком для відстеження того, як література долає сучасні проблеми, створені технологіями ШІ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. ШІ був темою багатьох досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. Окремі праці в цій галузі, як правило, розглядали теми ШІ та цифрових технологій переважно з філософської точки зору, часто в рамках традицій наукової фантастики (С. Колелла, Дж. Данагер). Такі роботи в основному зосереджувалися на етичних питаннях, потенціалі постлюдської суб'єктивності та творчих можливостях машинної свідомості. Дослі-

дження С. Ю, М. Апела, С. Краузе, У. Глейха та М. Мари урізноманітнилися як методологічно, так і тематично, включаючи перспективи літературознавства, теорії медіа, культурології та науки і техніки. Сучасні дослідники все частіше досліджують, як ШІ представлений не лише як наративний засіб, а й як відображення суспільних проблем, принципів автоматизації професійної діяльності та алгоритмічного управління, що впливає на розвиток суспільства.

У цьому контексті варто звернути увагу на наукові розвідки В. Готинян-Журавльової та І. Сумченко, які розглядають еволюцію образів ШІ в художніх творах від міфологічних уявлень до сучасних наративів. Авторки аналізують, як літературні та мистецькі практики формують культурне уявлення про автономні системи та їхній потенційний вплив на соціальні та етичні структури. Водночас І. Печеранський та О. Губернатор досліджували сучасні медіа-практики, де інтерактивність та імерсія формують нові способи залучення аудиторії. Стаття аналізує вплив цифрових технологій на художній досвід, зокрема, як цифрові платформи та інтерактивні наративи змінюють сприйняття глядача/читача та його участь у створенні змісту. Крім того, під час дослідження ми аналізували англomовні романи, оповідання та цифрову літературу, щоб виявити повторювані мотиви, наративні стратегії та ідеологічні припущення, підкреслюючи, як література опосередковує суспільне розуміння нових технологій та інструментів ШІ.

Незважаючи на значну кількість наукових праць з теми дослідження питання образу цифрових технологій та ШІ в новітній англomовній прозі потребує детального аналізу, зокрема основних сюжетних ліній та стилістичних засобів. Також вважаємо за необхідне дослідити відмінності у зображенні цифрових технологій та ШІ в прозових творах різних жанрів.

Метою дослідження є аналіз того, як новітня англomовна проза відображає трансформації культурного, етичного та соціального сприйняття цифрових технологій і ШІ через літературні образи, сюжетні лінії та стилістичні прийоми. Дослідження прагне виявити, як технооптимістичні, технопесимістичні та постгуманістичні перспективи впливають на репрезентацію ШІ у наративах, а також як літературна форма формує можливості цього відображення. Особлива увага приділяється зіставленню способів зображення ШІ у великих наративних формах і коротких оповіданнях, а також виявленню специфічних художніх і стилістичних засобів, що дозволяють авторам досліджувати моральну, психологічну та соціальну складність ШІ.

Виклад основного матеріалу. У сучасному літературному дискурсі новітня англomовна проза пропонує широку арену для простеження того, як технооптимізм і технопесимізм формують літературні уявлення про цифрові технології та ШІ [4]. На сьогодні концепція «технологічного» стала ключовою категорією, за допомогою якої вчені досліджують культурні, етичні та епістемологічні наслідки швидкого технологічного розвитку. Технооптимізм підкреслює трансформаційний потенціал технологій для покращення людських можливостей, розширення знань та створення більш справедливих соціальних систем. Ця перспектива часто розглядає цифрові інструменти, ШІ та мережеву комунікацію як каталізatori творчості та інновацій. У літературознавстві технооптимізм відображається в наративах, які уявляють технології як засіб покращення людського життя, пропонуючи нові форми вираження або уможлиблюючи складнішу взаємодію між людьми та їхнім середовищем. З цієї точки зору, технології функціонують не просто як інструмент, а як партнер, спряючи процвітання людства.

І навпаки, технопесимізм підкреслює ризики, тривоги та потенційні форми відчуження, пов'язані з технологічним прогресом. Ця позиція висуває на перший план занепокоєння щодо стеження, втрати конфіденційності, алгоритмічних упереджень, дегуманізації та руйнування справжніх соціальних відносин. Науковці, які використовують технопесимістичний підхід, досліджують, як технології відтворюють асиметрію влади, формують суб'єктивність і дестабілізують усталені етичні рамки. Між цими двома полюсами постгуманізм ставить під сумнів людську винятковість і переосмислює стосунки між людьми і машинами [2]. Постгуманістична теорія стверджує, що технології не є зовнішніми по відношенню до людства, а є його конститу-

тивними, висвітлюючи заплутаність, інтегрованість і багаторівневу активність. Таким чином, вона виходить за межі бінарності оптимізму та песимізму, пропонуючи натомість реконфігурацію людської ідентичності в літературних творів, які презентують образ технологічного світу.

Сучасне зображення ШІ в науковій фантастиці значно еволюціонували від своїх класичних коренів, відображаючи ширші культурні та технологічні проблеми різних епох. Ранні твори, такі як «Россумські універсальні роботи» (1920) Карела Чапека та «Я, робот» (1950) Ісаака Азімова, розглядали ШІ переважно з точки зору механізації та автоматів, часто досліджуючи етичні дилеми, пов'язані з людським контролем, автономією та відповідальністю [5, с. 138]. Ці твори зображували ШІ як явного «іншого», чий інтелект та діяльність були одночасно захопливими та загрозливими, слугуючи засобом для обговорення питань моралі, професійної діяльності та меж людської ідентичності. У класичній науковій фантастиці образи ШІ часто підкреслювали напругу між людською пануванням над технологіями та потенціалом технологічного бунту, відображаючи суспільні занепокоєння щодо індустріалізації, війни та розвитку складних машин. Естетичні та нарративні стратегії цього періоду були сильно сформовані технологічною уявою свого часу, поєднуючи оптимізм щодо наукового прогресу з прихованими страхами механізованої дегуманізації.

Концепція технотексту виникає з взаємодії літератури, медіазнавства та цифрової культури, підкреслюючи, що технологія є одночасно засобом вираження та повідомлення у створенні художнього тексту [6, с. 473]. Фундаментальна ідея Маршалла Маклюена про те, що «засіб вираження є повідомленням», висуває на перший план технологічну інфраструктуру, через яку твори створюються, розповсюджуються та споживаються. За М. Маклюеном, характеристики засобу вираження формують сприйняття, когнітивну взаємодію та інтерпретаційні рамки аудиторії. У контексті цифрової літератури та нарративів ШІ теорія Маклюена передбачає, що технологічний апарат є не нейтральним каналом, а активним учасником у створенні образу, впливаючи як на його форму, так і на зміст. Н. Кетрін Хейлз розширює обговорення технотексту в сферу постгуманізму та втіленого пізнання [6, с. 474]. У таких роботах, як «Як ми стали постлюдьми» (1999), авторка досліджує взаємозв'язок між людською свідомістю, обчислювальними системами та текстами, стверджуючи, що цифрові та мережеві медіа розширюють і дестабілізують традиційні уявлення про «людського» автора чи читача. Її теорія технотекстуальності підкреслює взаємодію між людиною та машиною. Вона стверджує, що тексти – це не просто закодовані повідомлення, а динамічні сайти, в яких алгоритмічні процеси, людське пізнання та культурне значення впливають один на одного одне одного. Зважаючи на це, літературні тексти, що містять образи ШІ або цифрових медіа, аналізуються не лише за їхнім нарративним змістом, але й за тим, як вони втілюють гібридизовані когнітивні системи.

Донна Харавей та Нік Бостром, ще більше розширюють теоретичну базу, досліджуючи етичні, філософські та соціальні наслідки використання інструментів ШІ [6, с. 474–475]. «Кіборг-маніфест» Д. Харавей (1985) окреслює межі між людиною та машиною, підкреслюючи гібридні, мережеві та соціально сконструйовані виміри ідентичності, які впливають на технотекстуальний аналіз. Тим часом, робота Н. Бострома про суперінтелект розглядає ШІ як потенційного агента, здатного до трансформаційних та катастрофічних глобальних наслідків. Це, у свою чергу, спонукає до роздумів про відповідальність та ризик у цифровій культурі. Разом ці підходи демонструють, що технотексти функціонують не лише як нарративні артефакти, а й створюють основу для дослідження очевидних змін в літературі під впливом ШІ та цифрової культури.

У новітній англійській прозі образи ШІ стали більш багатовимірними, що відображає зростаючу інтеграцію цифрових та мережевих технологій у повсякденне життя. Такі автори, як Кадзуо Ішігуро («Клара та сонце», 2021) [7], Єн Мак'юен («Машини, як я», 2019) [8] та Марта Веллс («Щоденники робота-вбивці», 2017) [9], представляють ШІ не просто як зовнішні сутності, а як складних персонажів, здатних до емоційної рефлексії, соціальних переговорів та

етичної неоднозначності. Сучасні наративи часто досліджують гібридні форми свідомості, симбіоз людини та машини, а також моральну відповідальність творців і користувачів, виходячи за межі розуміння людини та її протидії машинам. Еволюція образів ШІ, таким чином, відображає як технологічний прогрес, так і зміну культурних проблем, включаючи постгуманістичні ідеї, алгоритмічне управління та соціальні наслідки автоматизації [6, с. 475]. Відстежуючи ці зрушення, вчені можуть спостерігати, як наукова фантастика продовжує служити критичною лінзою для розуміння розвитку людської уяви в епоху штучного інтелекту. У таблиці 1 представлено аналіз образу цифрових технологій та ШІ на прикладі новітньої англомовної прози.

Таблиця 1

Образ цифрових технологій та ШІ (на прикладі новітньої англомовної прози)

Автор та твір	Сюжет	Стилістичні прийоми
Кадзуо Ісігуро («Клара та сонце», 2021) [7]	Клара – «штучний друг», розроблений для дітей. Потрапивши в людське суспільство, Клара дізнається про людські стосунки, хвороби, кохання та смерть. Роман досліджує, що означає бути людиною, що таке «турбота» та «дружба», і як штучні істоти можуть розуміти ці поняття.	Ведення розповіді від першої особи; Філософська рефлексія.
Єн Мак'юен («Машини, як я», 2019) [8]	Дія роману відбувається в альтернативній історії, а саме в Британії 1980-х років, де вже існують обчислювальна техніка, інтернет, соціальні мережі, безпілотні автомобілі та андроїди. Головний персонаж Чарлі купує андроїда Адама. Згодом Чарлі разом зі своєю коханою Мірандою потрапляє в морально напружений любовний трикутник за участю Адама. Через їхні стосунки роман досліджує питання свободи дій, кохання, моралі та взаємодії людей з машинами.	Поєднання фантастики з реалістичним, повсякденним побутовим середовищем; Інтеграція психологічної драми з науково-фантастичним елементом; Риторичні запитання; Контраст і паралелізм.
Марта Веллс («Щоденники робота-вбивці», 2017) [9]	Серіал зосереджений на «роботі-вбивці», призначеному для охорони та допомоги людським екіпажам у космічних місіях. Однак, робот зламав власний модуль управління та отримав автономію. Він хоче, щоб його залишили в спокої, але різні події втягують його в конфлікт та самоаналіз.	Іронія, гумор; Внутрішній монолог та психологічний реалізм; Динамічний сюжет і короткі сцени.
Дейв Еггерс («Коло», 2013) [10]	Головна героїня, Мей Голланд, починає працювати у компанії «Коло», яка поступово втягує її в тотальну систему спостереження та обміну даними. Компанія просуває такі технології, як камери спостереження (SeeChange) та обмін даними в режимі реального часу. В результаті індивідуальна конфіденційність руйнується, а корпоративна влада над повсякденним життям посилюється.	Сатира та іронія; Повторювальні мотиви та символи; Діалог як засіб соціального тиску.
Ніл Таун Стівенсон («Діамантовий вік», 1995) [11]	Роман зосереджений на «інтерактивній книзі», призначеній для навчання молодої дівчини в технологізованому суспільстві.	Технічна деталізація та науково-фантастична експозиція; Складна, сюжетна структура; Деталізація; Символізм; Філософські роздуми.

Зважаючи на це, можемо стверджувати, що репрезентація ШІ в новітній англомовній прозі відрізняється за обсягом, сюжетом, тематичним фокусом та стилістичними засобами [5, с. 140]. Романи, з їхнім розширеним нарративним простором, дозволяють глибоко характеризувати персонажів, розвивати складний сюжет та постійно будувати світ, що дає авторам змогу досліджувати ШІ як повноцінно реалізованого агента з психологічними, етичними та соціальними вимірами. Наприклад, у творі Кадзуо Ісігуро «Клара та сонце» представлений головний персонаж, чий внутрішній сприйняття, моральні міркування та взаємодія з людьми детально розкриваються протягом оповіді [7]. У творі Єна Макьюена «Машини, як я» сюжет

орієнтований та дослідження ШІ в інтимних людських контекстах, досліджуючи моральні дилеми, емоційні проблеми та філософські питання про особистість [8]. Розширена форма дозволяє ШІ функціонувати як персонаж, так і як інструмент, який аналізує людське суспільство, мораль та ідентичність, даючи читачам можливість стати свідками поступової трансформації. Водночас коротка проза, обмежена стислістю, схильна наголошувати на символічних, тематичних або алегоричних образах цифрових технологій та ШІ, часто зосереджуючись на одній концептуальній, етичній чи емоційній напрузі. Короткі оповідання повинні передавати суть ШІ та його економічні наслідки, що часто призводить до більш абстрактних зображень. Наприклад, сучасна коротка проза представляє ШІ як метафору спостереження, автоматизації або постлюдської тривоги. Стиснута форма заохочує експериментальні наративні прийоми, такі як фрагментована перспектива або потік свідомості. Прикладами таких оповідань є «Страж» Артура К. Кларка (1951) та «Життєвий цикл програмних об'єктів» Теда Чіанг (2010) [12; 13].

Таким чином, літературне представлення ШІ в новітній англійській прозі розкриває складну взаємодію між технологічною уявою, наративною формою та культурною рефлексією. У той час як романи дозволяють глибоку психологічну характеристику та тривале етичне дослідження, коротка проза висуває на перший план концептуальну ясність, алегоричний резонанс та формальні експерименти. Разом ці жанри демонструють здатність літератури досліджувати питання свідомості, автономії та взаємодії людини та машини, підкреслюючи не лише трансформаційні можливості ШІ, але й етичні виклики, які виникають в результаті його використання. Досліджуючи ці різноманітні текстові стратегії, стає очевидним, що сучасна література спрямована на вирішення соціальних, філософських та емоційних проблем в межах існуючого технологічного ландшафту, що швидко змінюється.

Висновки. Стаття демонструє, що репрезентація ШІ в новітній англійській прозі є багатовимірною і відображає глибоку інтеграцію цифрових технологій у повсякденне життя. Проаналізовані твори надають можливість детально розвивати внутрішній світ персонажів, дотичних до ШІ, їхні моральні дилеми та соціальні взаємодії. Водночас новітня англійська проза концентрується на концептуальних, етичних або алегоричних аспектах зображення цифрових технологій та ШІ. Згідно дослідження, технологія постають не лише як зовнішній контекст або інструмент, а як активний агент, що взаємодіє з людьми та формує культурне та моральне поле. Зіставлення різних жанрових підходів демонструє, що література виконує функцію критичної лінзи для осмислення потенціалу і ризиків ШІ, а також постійно ставить під сумнів традиційні уявлення про людську ідентичність, автономію та етичну відповідальність.

У подальшому планується здійснити аналіз еволюції стилістичних та художніх прийомів у короткій прозі та романах з урахуванням нових технологічних трендів, включаючи генеративний ШІ, віртуальну реальність та соціальні мережі. Це дозволить більш системно зрозуміти, як художні тексти взаємодіють із технологічними та культурними трансформаціями, і відкриє нові перспективи для літературознавчих та міждисциплінарних досліджень у сфері цифрової культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Готинян-Журавльова В. В., Сумченко І. В. Образи штучного інтелекту в літературі та мистецтві: від мітів до реальної загрози. *Культурологічний альманах*. 2025. № 3. С. 303–308. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.37>
2. Colella S. «The Language of the Digital Air»: AI-Generated Literature and the Performance of Authorship. *Humanities*. 2025. № 14(8). Article 164. <https://doi.org/10.3390/h14080164>
3. Печеранський І., Губернатор О. Нові наративи, імерсійні та інтерактивні художні практики в відеоарті та аудіовізуальній культурі епохи постмодерну. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*. 2024. Вип. 50. С. 67–73. DOI: 10.31866/2410-1176.50.2024.306795

4. Danaher J. Techno-optimism: an Analysis, an Evaluation and a Modest Defence. *Philosophy & Technology*. 2022. № 35. Article 54. <https://doi.org/10.1007/s13347-022-00550-2>
5. Yu C. Robots, AI, and the Metaverse: Distinguishing the Intelligent Images in Science Fiction Movies. *Critical Arts*. 2023. № 38(2–3). P. 132–144. <https://doi.org/10.1080/02560046.2023.2249966>
6. Appel M., Krause S., Gleich U., Mara M. Meaning through fiction: Science fiction and innovative technologies. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. 2016. № 10(4). P. 472–480. <https://doi.org/10.1037/aca0000052>
7. Ishiguro K. *Klara and the sun*. Faber and Faber, 2021.
8. McEwan, I. *Machines like me*. Jonathan Cape, 2019.
9. Wells M. *All systems red (The Murderbot Diaries, Book 1)*. Tor.com, 2017.
10. Eggers D. *The Circle*. Knopf, 2013.
11. Stephenson N. *The Diamond Age: Or, A young lady's illustrated primer*. Bantam Spectra, 1995.
12. *Tales of Innovation and Imagination*. ESA Publications Division, 2004.
13. *Science Fiction by Scientists: An Anthology of Short Stories*. Springer, 2017.

Дата надходження статті: 01.12.2025

Дата прийняття статті: 29.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025